

HOTĂRÂREA CURȚII
DIN 14 IULIE 1972¹

Impérial Chemical Industries Ltd.
împotriva Comisiei Comunităților Europene

Cauza 48/69

În cauza 48/69,

Impérial Chemical Industries Ltd. (denumită în continuare ICI), cu sediul la Londra și la Manchester, asistată și reprezentată de către C. R. C. Wijckerheld Bisdom și B. H. ter Kuile, avocați pe lângă Hoge Raad din Olanda, cu domiciliul ales la Luxemburg la cabinetul lui J. Loesch, avocat, 2, rue Goethe,

reclamantă,

împotriva

COMISIEI COMUNITĂȚILOR EUROPENE, reprezentată de consilierii săi juridici, J. Thiesing, G. Marchesini și J. Griesmar, în calitate de agenți, asistat de către Prof. W. Van Gerven, cu domiciliul ales la Luxemburg, la biroul consilierului său juridic, M. É. Reuter, 4, boulevard Royal,

pârâtă,

având ca obiect o cerere de anulare a Deciziei Comisiei din 24 iulie 1969, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 195 din 7 august 1969, p. 11 și urm., privind o procedură în temeiul articolului 85 din Tratatul CEE, (IV/26.267 —Materii colorante),

CURTEA,

constituită din R. Lecourt, președinte, J. Mertens de Wilmars și H. Kutscher președinți de cameră, A. M. Donner, A. Trabucchi (raportor), R. Monaco și P. Pescatore, judecători,

avocat general: H. Mayras

grefier: A. Van Houtte

pronunță prezenta

HOTĂRÂRE

1 Întrucât, din ianuarie 1964 până în octombrie 1967, au avut loc trei creșteri generale și uniforme ale prețurilor materiilor colorante în Comunitate;

2 întrucât între 7 și 20 ianuarie 1964, a avut loc o creștere uniformă de 15 % a prețurilor majorității materiilor colorante pe baza de anilină, cu excepția anumitor categorii, în Italia, Țările de Jos, Belgia și Luxemburg, precum și în anumite țări terțe;

¹ Limba de procedură: olandeză.

3 întrucât la 1 ianuarie 1965 s-a înregistrat o creștere identică în Germania;

4 întrucât, în aceeași zi, toți producătorii au aplicat în toate țările din piața comună, cu excepția Franței, o creștere uniformă de 10 % a prețului materiilor colorante și pigmentilor, excluși de la creșterea din 1964;

5 întrucât, ca urmare a faptului că societatea ACNA nu a participat la creșterea din 1965 pe piața italiană, celelalte întreprinderi au renunțat la creșterea anunțată a prețurilor pe această piață;

6 întrucât, pe la jumătatea lunii octombrie 1967, cu excepția Italiei, aproape toți producătorii au aplicat o creștere de 8 % în Germania, Țările de Jos, Belgia și Luxemburg și de 12 % în Franța;

7 întrucât, în legătură cu aceste creșteri, prin Decizia din 31 mai 1967, Comisia a inițiat, în temeiul articolului 3 din Regulamentul nr. 17/62, o procedură din oficiu pentru presupusa încălcare a articolului 85 alineatul (1) din Tratatul CEE împotriva a 17 producători de materii colorante stabiliți în interiorul și în exteriorul pieței comune, precum și împotriva a numeroase filiale și reprezentanțe ale acestor întreprinderi;

8 întrucât, în Decizia din 24 iulie 1969, Comisia a constatat că aceste creșteri erau rezultatul unor practici concertate, prin încălcarea articolului 85 alineatul (1) din tratat între întreprinderile

- Badische Anilin- und Soda-Fabrik AG (BASF), Ludwigshafen,
- Cassella Farbwerke Mainkur AG, Frankfurt pe Main,
- Farbenfabriken Bayer AG, Leverkusen,
- Farbwerke Hoechst AG, Frankfurt pe Main,
- Société Française des matières colorantes SA, Paris,
- Azienda Colori Nazionali Affini S.p.A. (ACNA), Milano,
- Ciba SA, Basel,
- J. R. Geigy SA, Basel,
- Sandoz SA, Basel și
- Impérial Chemical Industries Ltd. (ICI), Manchester;

9 întrucât, prin urmare, aceasta a impus o amendă de 50 000 unități de cont fiecăreia dintre aceste întreprinderi, cu excepția ACNA, a cărei amendă a fost stabilită la 40 000 unități de cont;

10 întrucât, prin cererea depusă la grefa Curții la 1 octombrie 1969, întreprinderea Impérial Chemical Industries Ltd. a introdus o acțiune împotriva acestei decizii;

Motive referitoare la procedură și la formă

Cu privire la motivul referitor la procedura administrativă

a) Motiv referitor la semnarea „comunicării obiecțiilor” de către un funcționar al Comisiei

11 Întrucât reclamanta susține că respectiva comunicare a obiecțiilor, menționată la articolul 2 din Regulamentul nr. 99/63 al Comisiei, prezintă nereguli deoarece este semnată de către directorul general pentru concurență „prin delegare”, cu toate că o asemenea delegare de competențe din partea Comisiei nu ar fi permisă;

12 Întrucât s-a stabilit că directorul general pentru concurență s-a limitat la semnarea comunicării obiecțiilor pe care membrul Comisiei responsabil cu problemele privind concurența a aprobat-o în prealabil în exercitarea competențelor pe care Comisia i le-a delegat;

13 Întrucât, prin urmare, acest funcționar a acționat în cadrul unei simple delegări de semnătură pe care o primise de la membrul Comisiei responsabil, și nu în cadrul unei delegări de competențe;

14 Întrucât o asemenea delegare constituie o măsură referitoare la organizarea internă a serviciilor Comisiei, conformă cu articolul 27 din regulamentul de procedură provizoriu adoptat în temeiul articolului 7 din Tratatul din 8 aprilie 1965 de instituire a unui Consiliu unic și a unei Comisii unice;

15 Întrucât, prin urmare, acest motiv nu este întemeiat;

b) Motiv referitor la disparitățile existente între «comunicarea obiecțiilor» și decizia de deschidere a procedurii administrative

16 Întrucât reclamanta susține că respectiva comunicare a obiecțiilor face trimitere la creșteri ale prețurilor care s-au produs după decizia de deschidere a procedurii, comunicarea în cauză referindu-se de asemenea la eventuala aplicare a amenzilor, cu toate că decizia de deschidere nu se referea decât la procedura de constatare a încălcărilor;

17 Întrucât numai comunicarea obiecțiilor și nu decizia de deschidere a procedurii constituie actul care stabilește poziția Comisiei cu privire la întreprinderile împotriva cărora a fost inițiată o procedură referitoare la încălcările aduse regulilor de concurență;

18 Întrucât, în cazul în care, în perioada cuprinsă între decizie și respectiva comunicare, întreprinderile continuă sau reiau acțiuni precum cele împotriva cărora Comisia a decis să inițieze urmărirea, dreptul la apărare nu este afectat de luarea în considerare, în comunicarea obiecțiilor, a faptelor care vin în continuarea acțiunilor anterioare, ceea ce, de altfel, răspunde unui principiu al economiei activității administrative;

19 Întrucât decizia de deschidere a procedurii, cu toate că face trimitere „în special” la articolele 3 și 9 alineatele (2) și (3) din Regulamentul nr. 17, aceasta se referea la regulamentul în ansamblu, incluzând, prin urmare, și articolul 15 privind amenzile;

20 întrucât, prin urmare, aceste motive nu sunt întemeiate;

c) Motive referitoare la încălcarea dreptului la apărare

21 Întrucât reclamanta aduce acuzații Comisiei referitor la faptul că, în decizia atacată, aceasta se referă la fapte care nu au fost indicate în comunicarea obiecțiilor și în privința cărora Comisia nu ar fi putut, în consecință, să adopte o poziție în cursul procedurii administrative;

22 întrucât, pentru a proteja dreptul la apărare în procedura administrativă, este suficient ca întreprinderile să fie informate cu privire la elementele esențiale de fapt pe care sunt întemeiate obiecțiile;

23 întrucât din textul comunicării obiecțiilor rezultă că faptele reținute împotriva reclamantei erau indicate în mod clar în acesta;

24 întrucât această expunere cuprinde toate elementele necesare pentru a stabili obiecțiile reținute împotriva reclamantei și, în special, condițiile în care au fost anunțate și puse în aplicare creșterile din 1964, 1965 și 1967;

25 întrucât rectificările aduse de decizia atacată cu privire la desfășurarea exactă a acestor fapte în urma elementelor pe care părțile interesate le-au furnizat Comisiei în cursul procedurii administrative nu pot fi invocate în sprijinul acestui motiv;

26 întrucât, prin urmare, acest motiv nu este întemeiat;

d) Motivul referitor la procesul-verbal al audierii

27 Întrucât reclamanta obiectează că pârâta a luat o decizie înainte ca aceasta să-i fi putut aduce la cunoștință observațiile sale cu privire la procesul-verbal al audierii părților interesate;

28 întrucât articolul 9 alineatul (4) din Regulamentul nr. 99/63 al Comisiei dispune că procesul-verbal al declarațiilor esențiale făcute de fiecare persoană audiată trebuie aprobat de către această persoană după lectura acestuia;

29 întrucât această dispoziție urmărește să garanteze persoanelor audiate conformitatea procesului-verbal cu declarațiile lor esențiale;

30 întrucât procesul-verbal al audierii din 10 decembrie 1968 a fost transmis reclamantei abia pe 27 iunie 1969, cu aproape patru săptămâni înainte ca decizia să fie adoptată;

31 întrucât, în ciuda lipsei de rapiditate a Comisiei în comunicarea proceselor-verbale, întârzierea de care se plânge reclamanta ar putea avea efecte asupra legalității deciziei numai în caz de îndoială cu privire la exactitatea reproducerii declarațiilor sale;

32 întrucât, nu este aceasta situația în speță, omisiunea menționată anterior nu poate vicia decizia atacată;

33 întrucât, prin urmare, acest motiv nu este întemeiat;

Cu privire la motivul referitor la notificarea deciziei

34 Întrucât reclamanta susține că, prevăzând la articolul 4 al deciziei atacate că notificarea acesteia poate fi efectuată la sediul filialelor reclamantei stabilite pe piața comună și procedând în acest mod, Comisia ar fi încălcat tratatul sau, cel puțin, normele fundamentale de procedură;

35 întrucât filiala germană a reclamantei, căreia Comisia i-a notificat decizia, nu ar fi primit mandat în această privință de la societatea-mamă și întrucât, în conformitate cu dreptul german, nu ar fi fost obligată să aducă la cunoștința acesteia documentele în cauză;

36 întrucât articolul 191 alineatul (2) din tratat prevede că „deciziile se notifică destinatarilor lor și își produc efectele de la data acestei notificări”;

37 întrucât, în orice caz, articolul 4 din decizia atacată nu ar putea să modifice acest regim;

38 întrucât, prin urmare, acesta nu ar putea cauza prejudicii reclamantei;

39 întrucât neregulile din procedura de notificare a unei decizii sunt exterioare actului și nu pot, prin urmare, să îl vicieze;

40 întrucât, în anumite circumstanțe, aceste nereguli pot împiedica ca termenul de acțiune să înceapă să curgă;

41 întrucât articolul 173 ultimul paragraf din tratat prevede ca termenul de acțiune în anulare împotriva actelor individuale ale Comisiei să înceapă să curgă de la notificarea deciziei către reclamant sau, în lipsa acesteia, din ziua în care acesta din urmă a luat cunoștință de aceasta;

42 întrucât, în prezentul caz, s-a stabilit că reclamanta a luat pe deplin cunoștință de textul deciziei și că aceasta și-a exercitat dreptul de a introduce o acțiune în termenul stabilit;

43 întrucât, în aceste circumstanțe, chestiunea privind eventualele nereguli de notificare devine nerelevantă;

44 întrucât, prin urmare, motivele menționate anterior sunt inadmisibile ca urmare a lipsei relevanței;

Cu privire la motivul referitor la prescriere

45 întrucât reclamanta susține că decizia atacată este contrară tratatului și normelor referitoare la aplicarea acestuia, deoarece Comisia, prin faptul că a inițiat la 31 mai 1967 o procedură cu privire la creșterea prețurilor din ianuarie 1964, ar fi depășit orice limită rezonabilă de timp;

46 întrucât dispozițiile care reglementează competența Comisiei de a impune amenzi în cazul unei încălcări a regulilor de concurență nu prevăd nicio prescriere;

47 întrucât, pentru a-și îndeplini funcția, un termen de prescripție trebuie stabilit dinainte;

48 întrucât stabilirea duratei și a normelor de aplicare intră în sfera de competență a legiuitorului comunitar;

49 întrucât cu toate că, în lipsa unei dispoziții cu privire la aceasta, cerința fundamentală de certitudine juridică nu îi permite Comisiei să întârzie pe termen nelimitat exercitarea competenței sale de a impune amenzi, comportamentul acesteia în prezentul caz nu ar putea fi privit drept o împiedicare a exercitării respectivei competențe cu privire la participarea la practicile concertate din 1964 și din 1965;

50 întrucât, prin urmare, acest motiv nu este întemeiat;

Motive de fond referitoare la existența practicilor concertate

Argumentele părților

51 Întrucât reclamanta îi reproșează Comisiei faptul că nu a dovedit existența practicilor concertate în sensul articolului 85 alineatul (1) din Tratatul CEE pentru niciuna dintre creșterile menționate de decizia atacată;

52 întrucât această decizie consideră că o primă probă a caracterului concertat al creșterilor din 1964, 1965 și 1967 constă în faptul că ratele aplicate de către diferiți producători în fiecare țară pentru fiecare creștere erau identice, că, de asemenea, cu câteva excepții, materiile colorante care au făcut obiectul acesteia erau aceleași, precum și în faptul că datele punerii în aplicare a creșterilor erau foarte apropiate sau chiar aceleași;

53 întrucât aceste creșteri nu ar putea fi explicate numai de faptul că structura pieței ar fi de natură oligopolistică;

54 întrucât, nu ar fi plauzibil ca, fără o concertare prealabilă, principalii producători care aprovizionează piața comună să fi majorat, în mai multe rânduri, cu procente identice, practic în același moment, prețurile unei serii importante și identice de produse, inclusiv

produsele speciale al căror grad de substituire ar fi foarte scăzut, chiar inexistent, aceasta având loc în mai multe țări în care condițiile pieței de coloranți sunt diferite;

55 întrucât, în fața Curții, Comisia a susținut că, pentru a exista concertare, nu ar fi necesar ca părțile interesate să elaboreze în comun un plan în vederea adoptării unui anumit comportament;

56 întrucât este suficient ca acestea să se pună reciproc la curent dinainte cu privire la atitudinea pe care intenționează s-o adopte, astfel încât fiecare să poată acționa având convingerea că și concurenții săi adoptă un comportament asemănător;

57 întrucât reclamanta susține că decizia atacată s-ar baza pe o analiză insuficientă a pieței produselor în cauză, precum și pe o concepție greșită cu privire la noțiunea de practică concertată, identificând-o pe aceasta cu comportamentul în mod conștient paralel al participanților la un oligopol, în timp ce acest comportament s-ar datora unor decizii autonome ale fiecărei întreprinderi, determinate de necesități economice obiective și, în special, de nevoia de creștere a nivelului nesatisfăcător de rentabilitate a producției de materii colorante;

58 întrucât, într-adevăr, prețurile produselor în cauză ar fi prezentat o tendință constantă de scădere, dat fiind că piața acestor produse se caracterizează printr-o concurență intensă între producători nu numai în ceea ce privește calitatea produselor și asistența tehnică pentru clientelă, ci și, în egală măsură, în ceea ce privește prețurile, în special prin intermediul unor rabaturi semnificative, acordate în mod individual principalilor cumpărători;

59 întrucât faptul că ratele de creștere erau identice ar rezulta din existența unui „price-leadership” pentru o întreprindere;

60 întrucât numărul mare de materii colorante produse de către fiecare întreprindere ar face practic imposibilă diferențierea creșterii în funcție de produse;

61 întrucât, pe de altă parte, creșteri de preț diferite pentru produse substituibile fie nu ar putea duce la rezultate importante din punct de vedere economic ca urmare a nivelului limitat al stocurilor și a timpului necesar adaptării instalațiilor la o cerere din ce în ce mai mare, fie ar determina o luptă ruinătoare a prețurilor;

62 întrucât, prin urmare, materiile colorante care nu sunt substituibile nu ar avea decât o mică importanță în cifra de afaceri a producătorilor;

63 întrucât, ținând seama de caracteristicile pieței și de fenomenul generalizat de eroziune continuă a prețurilor, fiecare membru al oligopolului care a decis să efectueze o creștere a prețurilor sale ar putea în mod rezonabil să se aștepte să fie urmat de concurenții săi care aveau aceleași probleme de rentabilitate;

Cu privire la noțiunea de practică concertată

64 Întrucât articolul 85 deosebește noțiunea de „practică concertată” de noțiunea de „acorduri între întreprinderi” sau de cea de „decizii ale asociațiilor de întreprinderi” în scopul de a circumscrie interdicțiilor de la acest articol o formă de coordonare între întreprinderi care, fără a fi ajuns la etapa încheierii unui acord propriu-zis, substituie cu bună știință o cooperare practică între acestea în detrimentul concurenței;

65 Întrucât, prin însăși natura acesteia, practica concertată nu prezintă toate elementele unui acord, dar poate să rezulte, în special, dintr-o coordonare care se exprimă prin comportamentul participanților;

66 Întrucât un comportament paralel nu poate fi identificat cu o practică concertată, ar putea totuși constitui o dovadă semnificativă a acesteia, atunci când duce la condiții de concurență care nu corespund condițiilor normale de piață, ținând seama de natura produselor, de importanța și numărul întreprinderilor, precum și de volumul pieței respective;

67 Întrucât acest lucru se verifică în special atunci când comportamentul paralel poate permite părților interesate căutarea unui echilibru al prețurilor la un nivel diferit față de cel care ar fi rezultat în urma concurenței și cristalizarea pozițiilor dobândite în detrimentul libertății efective de circulație a produselor pe piața comună și a liberii alegeri a furnizorilor de către consumatori;

68 Întrucât problema de a ști dacă a existat concertare în prezentul caz se poate stabili în mod corect numai dacă dovezile invocate în decizia atacată nu sunt considerate izolat, ci în ansamblu, ținând seama de caracteristicile pieței produselor în cauză;

Cu privire la caracteristicile pieței coloranților

69 Întrucât piața materiilor colorante se caracterizează prin faptul că 80% din această piață provine de la aproximativ zece producători, în general de dimensiuni semnificative, care fabrică adesea, pe lângă aceste produse, și alte produse chimice sau specialități farmaceutice;

70 Întrucât acești fabricanți au structuri de producție și, prin urmare, structuri de costuri foarte diferite, ceea ce îngreunează cunoașterea costurilor producătorilor concurenți;

71 Întrucât numărul total de materii colorante este foarte ridicat, fiecare întreprindere producând peste o mie;

72 Întrucât gradul mediu de substituibilitate a acestor produse este considerat relativ bun pentru coloranții standard, dar poate fi foarte scăzut sau chiar inexistent pentru coloranții speciali;

73 Întrucât, în ceea ce privește produsele speciale, piața tinde, în anumite cazuri, către o situație de oligopol;

74 întrucât, dat fiind că prețul materiilor colorante reprezintă o parte relativ mică din prețul produsul final al întreprinderii utilizatoare, nivelul de flexibilitate al cererii de materii colorante în ansamblul pieței este restrâns și constituie, pe termen scurt, un stimulent al creșterii;

75 întrucât, pe de altă parte, cererea globală de coloranți este în continuă creștere și tinde să încurajeze adoptarea de către producători a unei politici care să le permită participarea la această creștere;

76 întrucât, pe teritoriul Comunității, piața materiilor colorante se caracterizează prin izolarea a cinci piețe naționale, cu niveluri ale prețurilor diferite, fără a se putea explica aceste diferențe prin diferențele de costuri și taxe care se aplică producătorilor în aceste țări;

77 întrucât instituirea unei piețe comune nu pare, prin urmare, să fi exercitat vreo influență asupra acestei situații, dat fiind că diferențele între nivelurile naționale ale prețurilor nu s-au redus deloc;

78 întrucât, din contră, este clar că fiecare piață națională prezintă caracteristici oligopolistice și că, în majoritatea acestora, nivelul prețurilor se formează sub influența unui „price-leader” care, în anumite cazuri, este producătorul cel mai important din țara în cauză, iar, în alte cazuri, un producător dintr-un alt stat membru sau dintr-o țară terță care acționează printr-o filială;

79 întrucât această partajare ar fi datorată, conform experților, necesității de a pune la dispoziția utilizatorilor asistență tehnică la fața locului și de a asigura livrări imediate, în general în cantități reduse, producătorii livrând, cu unele excepții, filialelor acestora stabilite în diferitele state membre și asigurând, printr-o rețea de agenții și depozite, asistența și aprovizionarea specifică a întreprinderilor utilizatoare;

80 întrucât, din datele furnizate în cursul procedurii, rezultă că prețurile se formează în mod obișnuit în funcție de amplasarea utilizatorului, chiar și în cazul în care producătorul intră în raporturi directe cu utilizator important dintr-un alt stat membru, prețurile orientându-se către nivelul prețurilor de pe piața națională;

81 întrucât, cu toate că producătorii, acționând în acest mod, s-au adaptat în primul rând caracteristicilor pieței coloranților și nevoilor clienților acestora, nu este mai puțin adevărat că partajarea pieței care rezultă din acest fapt, poate, prin fragmentarea efectelor concurenței, să izoleze utilizatorii în piața națională a acestora și să împiedice confruntarea generală între producători pe tot teritoriul pieței comune;

82 întrucât, în acest context specific funcționării pieței materiilor colorante, este necesar să fie luate în considerare faptele în litigiu;

Cu privire la creșterile din 1964, 1965 și 1967

83 Întrucât creșterile din 1964, 1965 și 1967 menționate de decizia atacată sunt conexe;

84 întrucât creșterea cu 15% a prețurilor majorității coloranților pe bază de anilină aplicată la 1 ianuarie 1965 în Germania constituia, în realitate, numai extinderea către o piață națională a creșterii aplicate în ianuarie 1964 în Italia, Țările de Jos, Belgia și Luxemburg;

85 întrucât creșterea prețului anumitor coloranți și pigmenți introdusă la 1 ianuarie 1965 în toate statele membre, cu excepția Franței, se aplică tuturor produselor excluse de la prima creștere;

86 întrucât motivul pentru care creșterea cu 8 % a prețurilor efectuată în toamna anului 1967 s-a ridicat la 12 % în Franța a fost recuperarea creșterilor din 1964 și 1965 la care, din cauza regimului de control al prețurilor, această piață nu a participat;

87 întrucât, prin urmare, aceste trei creșteri nu pot fi izolate unele de altele, cu toate că nu s-au desfășurat în condiții identice;

88 întrucât în 1964 toate întreprinderile în cauză au anunțat și au aplicat imediat creșterile lor, inițiativa venind din partea Ciba-Italia care, la 7 ianuarie 1964, urmând instrucțiunile emise de Ciba-Elveția, a anunțat și a pus imediat în aplicare o creștere de 15 %, inițiativă care, pentru piața italiană, a fost urmată de către ceilalți producători în termen de două sau trei zile;

89 întrucât la 9 ianuarie ICI-Olanda a luat inițiativa unei creșteri identice pentru Țările de Jos, în timp ce în aceeași zi Bayer a luat aceeași inițiativă pentru piața belgiano-luxemburgheză;

90 întrucât, în ciuda unor diferențe minore, în special între creșterile de preț ale întreprinderilor germane, pe de o parte, și ale întreprinderilor elvețiene și engleze, pe de altă parte, aceste creșteri vizau, pentru diferiți producători și pentru diferite piețe, aceeași gamă de produse, adică majoritatea coloranților pe bază de anilină, alții decât pigmenții, coloranții alimentari și cosmeticele;

91 întrucât, în ceea ce privește creșterea din 1965, anumite întreprinderi au anunțat din timp creșteri de preț echivalente, pentru piața germană, cu o creștere de 15 % pentru produsele care au făcut deja obiectul unei asemenea creșteri pe celelalte piețe și cu 10% pentru produsele al căror preț nu crescuse încă, aceste anunțuri fiind comunicate între 14 octombrie 1964 și 28 decembrie 1964;

92 întrucât primul anunț a fost făcut de către BASF la 14 octombrie 1964, urmat de anunțul făcut de Bayer la 30 octombrie și de Cassella la 5 noiembrie;

93 întrucât aceste creșteri au fost aplicate simultan la 1 ianuarie 1965 tuturor piețelor, cu excepția pieței franceze din cauza blocării prețurilor în acest stat, și pieței italiene unde,

în urma refuzului principalului producător italian ACNA de a efectua o creștere a prețurilor sale pe piața respectivă, ceilalți producători au renunțat, de asemenea, la creșterea prețurilor acestora;

94 întrucât, de asemenea, ACNA s-a abținut și de la creșterea cu 10 % a prețurilor sale pe piața germană;

95 întrucât, pentru restul, creșterea a fost generală, aplicată concomitent de către toți producătorii menționați de decizia atacată, și fără diferențe în ceea ce privește gama de produse;

96 întrucât, în ceea ce privește creșterea din 1967, în cursul unei reuniuni desfășurate la Basel la 19 august 1967, la care au asistat toți producătorii menționați de decizia atacată, cu excepția ACNA, societatea Geigy și-a anunțat intenția de a crește prețurile de vânzare cu 8% începând cu 16 octombrie 1967;

97 întrucât, cu aceeași ocazie, delegații din partea Bayer și Francolor au anunțat că întreprinderile lor aveau în vedere, de asemenea, o creștere;

98 întrucât, de la jumătatea lunii septembrie, toate întreprinderile menționate de decizia atacată au anunțat o creștere a prețurilor cu 8 %, ce s-a ridicat în Franța la 12 %, care ar fi trebuit să producă efecte de la 16 octombrie în toate țările, cu excepția Italiei, unde ACNA a refuzat din nou să crească prețurile pe care le practică, cu toate că era pregătită să urmeze mișcarea prețurilor pe alte două piețe, chiar dacă în date diferite de 16 octombrie;

99 întrucât, considerate în ansamblu, cele trei creșteri consecutive demonstrează o cooperare progresivă între întreprinderile în cauză;

100 întrucât, în fapt, după experiența din 1964, când anunțurile și punerea în aplicare a creșterilor coincideau, cu mici diferențe privind gama de produse afectate de acestea, creșterile din 1965 și 1967 indică un alt mod de a opera, întreprinderile inițiatoare, BASF și Geigy, anunțându-și, cu un anumit timp înainte, intențiile de a crește prețurile și permițând întreprinderilor să observe reacțiile reciproce ale acestora pe diverse piețe și să se adapteze acestora;

101 întrucât, prin aceste anunțuri prealabile, diferitele întreprinderi înlăturau orice incertitudine care putea exista între acestea cu privire la comportamentul lor viitor și, prin urmare, o mare parte din riscul inerent în mod obișnuit oricărei modificări autonome a comportamentului întreprinderilor pe una sau mai multe piețe;

102 întrucât, acest lucru este cu atât mai mult valabil dat fiind că aceste anunțuri, care determină stabilirea unor creșteri globale și egale ale prețurilor pentru piața coloranților, transformau aceste piețe, în ceea ce privește procentele creșterilor, în piețe transparente;

103 întrucât, prin urmare, prin modul lor de a acționa, întreprinderile în cauză au eliminat temporar, în ceea ce privește prețurile, anumite condiții de concurență pe piață, care împiedicau manifestarea unui comportament paralel uniform;

104 întrucât lipsa de spontaneitate a comportamentelor este confirmată de examinarea unor alte aspecte ale pieței;

105 întrucât, în fapt, numărul producătorilor în cauză nu permite considerarea pieței europene a materiilor colorante drept un oligopol în sens strict, în care concurența prețurilor nu ar mai putea juca un rol semnificativ;

106 întrucât acești producători sunt destul de puternici și destul de numeroși pentru a crea un risc considerabil pentru ca, atunci când au loc creșteri, unii dintre ei să nu urmeze mișcarea generală, ci să încerce să-și extindă partea lor de piață prin adoptarea unui comportament individual;

107 întrucât, de asemenea, partajarea pieței comune în cinci piețe naționale, cu niveluri ale prețurilor și cu structuri diferite, face puțin probabilă o creștere spontană și egală a prețurilor pe toate piețele naționale;

108 întrucât, deși o creștere globală și spontană a prețurilor pe fiecare dintre piețele naționale ar putea fi posibilă, ar trebui, cu toate acestea, să ne așteptăm ca aceste creșteri să fie diferite în funcție de datele specifice diferitelor piețe naționale;

109 întrucât, în consecință, cu toate că un paralelism între comportamentele cu privire la prețuri pentru întreprinderile în cauză ar putea constitui un obiectiv atractiv și care nu prezintă riscuri, realizarea spontană a unui astfel de paralelism în ceea ce privește momentul, piețele naționale și gama de produse în cauză este greu de conceput;

110 întrucât este la fel de puțin plauzibilă realizarea creșterilor din ianuarie 1964, introduse pe piața italiană și reluate pe piața olandeză și belgiano-luxemburgheză, care au puține legături între ele în ceea ce privește atât nivelul prețurilor, cât și structura concurenței, într-un termen de două sau trei zile, fără o concertare prealabilă;

111 întrucât, în ceea ce privește creșterile din 1965 și din 1967, concertarea a avut loc în mod evident, toate anunțurile prin care s-a manifestat intenția de a crește prețurile începând cu o anumită dată pentru o anumită gamă de produse care a permis producătorilor să decidă cu privire la comportamentul referitor la cazurile speciale ale Franței și Italiei;

112 întrucât, prin acest mod de a proceda, întreprinderile au înlăturat dinainte orice incertitudine care putea exista între acestea cu privire la comportamentul reciproc pe diferitele piețe și, prin urmare, o mare parte din riscul inerent oricărei modificări autonome a comportamentului întreprinderilor pe aceste piețe;

113 întrucât creșterea generală și uniformă pe aceste piețe diferite nu se explică decât prin intenția convergentă a acestor întreprinderi, pe de o parte, de a ajusta nivelul prețurilor și situația care rezultă în urma concurenței sub formă de rabat și, pe de altă parte, de a evita riscul unei modificări a condițiilor de concurență inerent oricărei creșteri a prețurilor;

114 întrucât faptul că nu s-au aplicat creșterile de preț anunțate în Italia și că societatea ACNA nu a adoptat decât parțial creșterea din 1967 pentru celelalte piețe, în loc să infirme această concluzie, tinde să o confirme;

115 întrucât rolul concurenței în materie de prețuri este menținerea prețurilor la nivelul cel mai scăzut posibil și încurajarea circulației produselor între statele membre pentru a permite astfel o repartizare optimă a activităților în funcție de productivitate și de capacitatea de adaptare a întreprinderilor;

116 întrucât variația ratelor încurajează realizarea unuia dintre obiectivele esențiale ale tratatului, și anume întrepătrunderea piețelor naționale și, în acest mod, accesul direct al consumatorilor la sursele de producție din toată Comunitatea;

117 întrucât, ca urmare a flexibilității limitate a pieței materiilor colorante care rezultă din factori precum lipsa transparenței în materie de prețuri, interdependența între diferitele materii colorante ale fiecărui producător în scopul constituirii unei game de produse utilizate de către fiecare consumator, influența relativ scăzută a prețurilor acestor produse asupra costului produsului final al întreprinderii utilizatoare, utilitatea pe care o prezintă pentru aceasta dispunerea de un furnizor la fața locului și influența cheltuielilor de transport, cerința de a evita orice acțiune care poate reduce în mod artificial posibilitățile de întrepătrundere ale diferitelor piețe naționale la nivelul consumatorilor dobândește o importanță specială pe piața produselor în cauză;

118 întrucât, deși îi este permis fiecărui producător să își modifice în mod liber prețurile și să țină seama în acest scop de comportamentul, actual sau previzibil, al concurenților săi, cu toate acestea, este contrar regulilor de concurență din tratat ca un producător să coopereze cu concurenții săi, în orice mod, pentru a stabili o linie de acțiune coordonată referitoare la o creștere a prețului și pentru a asigura reușita acesteia prin eliminarea prealabilă a oricărei incertitudini cu privire la comportamentul reciproc referitor la elementele esențiale ale acestei acțiuni, precum cuantumul, obiectul, data și locul creșterilor;

119 întrucât, în aceste condiții și ținând seama de caracteristicile pieței produselor în cauză, comportamentul reclamantei, de comun acord cu celelalte întreprinderi împotriva cărora s-a introdus o acțiune, a urmărit să înlocuiască riscurile privind concurența și reacțiile spontane cu o cooperare care constituie o practică concertată interzisă prin articolul 85 alineatul (1) din tratat;

Cu privire la efectele concertării asupra comerțului între statele membre

120 Întrucât reclamanta susține că respectivele creșteri uniforme de preț nu puteau afecta comerțul între statele membre, dat fiind că, în ciuda diferențelor semnificative existente între prețurile practicate în diferite state, consumatorii au preferat întotdeauna să își efectueze cumpărăturile de coloranți în propria lor țară;

121 întrucât rezultă, cu toate acestea, din cele de mai sus că practicile concertate, urmărind să păstreze fragmentarea pieței, puteau afecta condițiile în care se desfășoară comerțul cu produsele în cauză între statele membre;

122 întrucât părțile care au pus în aplicare aceste practici au urmărit, la fiecare creștere a prețurilor, să reducă la minim riscurile de a schimba condițiile de concurență;

123 întrucât caracterul uniform și simultan al creșterilor a servit, în special, la păstrarea status quo-ului, asigurându-se că întreprinderile nu vor pierde clientela, și a contribuit, prin urmare, la păstrarea caracterului „cimentat” al piețelor naționale tradiționale ale mărfurilor, în detrimentul libertății efective de circulație a produselor în cauză pe piața comună;

124 întrucât, prin urmare, acest motiv nu este întemeiat;

Cu privire la competența Comisiei

125 Întrucât reclamanta, al cărei sediu social se află în afara Comunității, susține că nu ține de competența Comisiei impunerea unor amenzi acesteia numai din cauza efectelor produse pe piața comună de acțiuni pe care le-a desfășurat în afara Comunității;

126 întrucât, fiind vorba de o practică concertată, este necesar, mai întâi, să se stabilească în ce măsură comportamentul reclamantei s-a manifestat pe piața comună;

127 întrucât rezultă din cele menționate anterior că aceste creșteri în litigiu au fost operate pe piața comună și au influențat concurența între producătorii care își desfășoară activitatea în cadrul acesteia;

128 întrucât, prin urmare, acțiunile pentru care s-a impus amenda în litigiu constituie practici realizate direct în interiorul pieței comune;

129 întrucât reiese din cele afirmate la analiza motivului referitor la existența practicilor concertate că societatea reclamantă a decis să crească prețurile de vânzare ale produselor sale către utilizatorii din piața comună, creșteri care prezintă un caracter uniform în raport cu creșterile pe care le-au hotărât ceilalți producători în cauză;

130 întrucât, prevalându-se de atribuțiile sale de conducere în ceea ce privește filialele cu sediul în Comunitate, reclamanta a reușit să se asigure că decizia sa a fost aplicată pe această piață;

131 întrucât reclamanta obiectează că acest comportament trebuie atribuit filialelor acesteia și nu ei înseși;

132 întrucât faptul că filiala are o personalitate juridică distinctă nu este suficient pentru a exclude posibilitatea ca acest comportament să-i fie imputat societății-mamă;

133 întrucât acest lucru se poate verifica în special atunci când filiala, cu toate că are o personalitate juridică distinctă, nu-și determină în mod autonom comportamentul pe piață, dar aplică în esență instrucțiunile primite de la societatea-mamă;

134 întrucât, atunci când filiala nu dispune de o reală autonomie în stabilirea liniei de acțiune a acesteia pe piață, interdicțiile prevăzute la articolul 85 alineatul (1) pot fi considerate drept inaplicabile în raporturile dintre filială și societatea-mamă cu care formează o unitate economică;

135 întrucât, luând în considerare unitatea grupului format astfel, acțiunile întreprinse de filiale pot, în anumite circumstanțe, să fie atribuite societății-mamă;

136 întrucât este cunoscut faptul că reclamanta deținea la momentul respectiv toate sau, în orice caz, majoritatea acțiunilor acestor filiale;

137 întrucât reclamanta putea influența în mod decisiv politica prețurilor de vânzare ale filialelor sale pe piața comună și întrucât a utilizat această competență cu ocazia celor trei creșteri de preț în cauză;

138 întrucât, în fapt, mesajele telex referitoare la creșterea din 1964, pe care reclamanta le-a adresat filialelor sale pe piața comună, stabileau în mod imperativ pentru destinatarii lor prețurile și alte condiții de vânzare pe care acestea trebuiau să le practice cu privire la clienții lor;

139 întrucât, în lipsa unor indicații contrare, este necesar să se țină seama de faptul că, atunci când au fost efectuate creșterile din 1965 și din 1967, reclamanta nu a acționat altfel în raporturile sale cu filialele stabilite pe piața comună;

140 întrucât, în aceste condiții, separarea formală între aceste societăți, rezultând din personalitatea juridică distinctă a acestora, nu ar putea să se opună unității comportamentului acestora pe piață în scopul aplicării regulilor de concurență;

141 întrucât, în acest mod, reclamanta este cea care a realizat practica concertată în interiorul pieței comune;

142 întrucât, prin urmare, este necesar ca motivul privind lipsa de competență invocat de către reclamantă să fie declarat neîntemeiat;

143 întrucât reclamanta invocă faptul că motivarea deciziei avea un caracter incomplet dat fiind faptul că aceasta nu menționa legătura existentă între societatea-mamă și filiale pentru justificarea competenței Comisiei;

144 întrucât lipsa unui argument referitor la justificarea acestei competențe nu poate împiedica controlul temeiniciei deciziei;

145 întrucât, de altfel, Comisia nu trebuie să expună în deciziile sale toate argumentele pe care aceasta ar putea să le invoce ulterior pentru a se opune motivelor privind ilegalitatea care ar putea fi invocate împotriva actelor acesteia;

146 întrucât, prin urmare, această excepție nu este întemeiată;

Cu privire la amendă

147 Întrucât, ținând seama de numărul și de importanța intervențiilor reclamantei în practicile ilicite, de consecințele acesteia cu privire la realizarea pieței comune a produselor în cauză, cuantumul amenzii este corespunzător gravității încălcării regulilor de concurență comunitare;

Cu privire la cheltuielile de judecată

148 întrucât în temeiul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată;

149 întrucât reclamanta a căzut în pretenții;

150 întrucât, prin urmare, aceasta trebuie obligată la plata cheltuielilor de judecată;

pentru aceste motive,

având în vedere actele de procedură;

după ascultarea raportului judecătorului raportor;

după ascultarea susținerilor orale ale părților;

după ascultarea concluziilor avocatului general;

având în vedere Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene, în special articolele 85 și 173;

având în vedere Regulamentul nr. 17/62 al Consiliului din 6 februarie 1962;

având în vedere Regulamentul nr. 99/63 al Comisiei din 25 iulie 1963;

având în vedere Protocolul privind Statutul Curții de Justiție a Comunităților Europene;

având în vedere Regulamentul de procedură al Curții de Justiție a Comunităților Europene;

CURTEA,

respingând orice alte concluzii, mai ample sau contrare, declară și hotărăște:

1) Respinge acțiunea;

2) Obligă reclamanta la plata cheltuielilor de judecată.

Lecourt	Mertens de Wilmars	Kutscher	
Donner	Trabucchi	Monaco	Pescatore

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 14 iulie 1972.

Grefier
A. Van Houtte

Președinte
R. Lecourt